

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

NATIONAL POLICE DIRECTORATE

Deres referanse:
16/5864

Vår referanse:
201604295-15

Sted, Dato
Oslo, 24.03.2017

HØRING - VOLDSOFFERERSTATNINGSUTVALGETS UTREDNING NOU 2016: 9 RETTFERDIG OG FORUTSIGBAR – VOLDSKADEERSTATNING

Vi viser til høringsbrev av 1. november 2017. Høringen gjelder Voldsoffererstatningsutvalgets utredning NOU 2016:9 "Rettferdig og forutsigbar - voldskadeerstatning". Etter avtale er det gitt utsatt frist til å inngi merknader til utredningen.

Politidirektoratet har forelagt høringen for samtlige politidistrikter, Kripes og Politihøgskolen. Vi har mottatt innspill fra Oslo politidistrikt og Politihøgskolen. Uttalelsene følger vedlagt og er delvis innarbeidet og kommentert i direktoratets uttalelse. I tillegg har Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel (KOM), som er administrativt underlagt Politidirektoratet, inngitt merknader til utredningen. Merknadene er inntatt i sin helhet i uttalelsen.

Innledning

Politidirektoratet har gjennomgått utredningen og oppfatter generelt at utvalgets forslag til presiseringer og avklaringer vil bidra til å gjøre voldsoffererstatningsordningen mer tilgjengelig for skadelidte og enklere å forvalte, i tråd med hensikten, samtidig som det er foretatt en avveining mot kostnadseffektivitet.

Vi har følgende kommentarer til enkelte av kapitlene:

Kapittel 9 – begrepsbruk og behovet for ny lov

Politidirektoratet støtter utvalgets forslag om en ny lov, med så vidt mange endringer som foreslås. En ny lov vil kunne bidra til å avklare og innlemme de ulike hensyn som er identifisert i utvalgets helhetlige gjennomgang. For det første synes utredningen å vise at det er behov for klarere regler i forvaltningen av enkeltsaker, for å sikre likebehandling. For det andre ser vi at foreslåtte endringer kan bidra til å gjøre ordningen lettere tilgjengelig for skadelidte. Dette siste anses særlig viktig med tanke på at det er indikasjoner på "underforbruk", slik utredningen viser til. Det er kjent gjennom forskning at det er en sammenheng mellom levekår/helsesituasjon og de som blir utsatt for kriminalitet. Økonomisk oppreisning kan spille en rolle for skadelidtes videre mulighet til deltagelse i organisert samfunnsliv og arbeidsliv, og kan bidra til å hindre gjentatt utsatthet. For det tredje er Politidirektoratet enig med utvalget i at det er hensiktsmessig med en tydeligere avklaring og harmonisering av sammenhengen mellom alminnelige erstatningsrett og voldsoffererstatning.

Politidirektoratet

Politidirektoratet støtter videre utvalget i dets oppfatning av at bruk av begrepet "offer" kan virke stigmatiserende og heve terskelen for å søke erstatning. Samtidig er vi usikre på om det nye forslaget kan oppfattes som en innsnevring av ordningen, da "skade" her etter alminnelig språkbruk/språkforståelse vil kunne oppfattes som en fysisk dokumenterbar skade.

Kapittel 10 - ordningens saklige virkeområde

I kapitlet drøfter utvalget lovens saklige virkeområde og foreslår å avgrense dette i tråd med aktuelle bestemmelser i straffeloven, med tanke på at ordningen skal være lettere å forstå for voldsutsatte og at det skal bidra til en likebehandling.

Politidirektoratet er ikke uenig i dette, og finner at de straffebestemmelser/kriminalitetstyper som er nevnt favner godt, og kan inkluderes i et fellesbegrep om voldsoffer/voldsskade. Vi ser likevel at et kategorisk skille kan være problematisk i noen henseender. Blant annet er erfaringen med hatkriminalitet at dette kan omfatte brudd på ulike straffebud, og andre enn de som er nevnt, eksempelvis innbrudd, tyveri og skadeverk, mens offerets situasjon ellers ikke skiller seg vesentlig fra de skadelidte som ellers vil omfattes av ordningen.

Politidirektoratet viser videre til Politihøgskolens merknader til lovforslaget § 1, som er av mer lovteknisk karakter. Som det der påpekes er utvalgets utkast bygget opp slik at lovteksten bare nevner enkelte straffebud og ellers viser til oppregningen i skadeserstatningsloven § 3-3. Straffeloven § 271 (kroppskrenkelse) er nevnt i utkastet § 1 første ledd, men er også med i oppregningen i skadeserstatningsloven § 3-3. Bestemmelsen er således med dobbelt opp. Videre synes det ikke å være fullstendig sammenheng mellom premisser og konklusjon i vurderingen av hvilke straffebud som skal omfattes av ordningen. I utredningen heter det at ikke alle straffebud som er regnet opp i skadeserstatningsloven § 3-3 bør gi grunnlag for voldsskadeerstatning (NOU s. 77):

"Straffbare handlinger som bør falle utenfor er:

- § 222 Uriktig anklage
- § 268 første ledd Uberettiget adgang
- § 262 Brudd på ekteskapsloven"

Vi kan imidlertid ikke se at utkastet § 1 første ledd gjør noe unntak for disse bestemmelsene. Videre nevner utvalget i en merknad at overtredelse av straffeloven § 266 a (alvorlig personforfølgelse) bør inntas i oppregningen i § 1, uten at dette fremgår av forslaget til lovtekst. (Bestemmelsen er ikke inntatt i oppregningen i skadeserstatningsloven § 3-3).

Kapittel 11- ordningens geografiske virkeområde

Utvalget har foretatt en gjennomgang av voldsoffererstatningsordningens geografiske virkeområde. Etter gjeldene regelverk må handlingen, som den klare hovedregel, ha skjedd i Norge for at en skal ha krav på voldsoffererstatning. Det gjelder ikke noe krav om at skadelidte er norsk statsborger eller bosatt i Norge.

Utvalget foreslår at norske statsborgere med bosted i Norge og andre lands borgere med bosted i Norge skal ha krav på voldsoffererstatning for straffbare handlinger som har skjedd i utlandet, i den utstrekning tapet ikke er dekket av alminnelig reiseforsikring. Utvalget fremholder videre at voldsoffererstatningsordningen skal omfatte alle voldhendelser som har funnet sted i Norge, uavhengig av skadelidtes tilknytning til landet.

Politidirektoratet støtter utvalgets anbefaling om at voldsoffererstatningsordningen også skal omfatte handlinger begått i utlandet. Utvalget viser særlig til at det å anmelde seksuelle overgrep i enkelte land kan være vanskelig og forbundet med en risiko for at skadelidte selv kan bli ansvarliggjort. Dette er et viktig hensyn som bør ivaretas. Det bør imidlertid være et vilkår at voldshandlingen anmeldes til norsk politi, uten ugrunnet opphold, etter hjemkomst til Norge, dersom den ikke er anmeldt i utlandet. Potensialet for misbruk av ordningen kan på denne måten reduseres.

Når det gjelder hvem som skal ha krav på voldsoffererstatning, viser Politidirektoratet til Oslo politidistrikts innspill på dette punktet, som støttes. Det fremholdes i distriktets uttalelse at de i utgangspunktet er enig i at skadelidtes nasjonalitet eller bostedsland ikke bør være av avgjørende betydning for om vedkommende kan tilkjennes voldsoffererstatning når handlingen har funnet sted i Norge. Distriktet påpeker imidlertid at konsekvensen av dette er at ordningen kan få et uavgrenset omfang. Om det ikke knyttes noen vilkår til dette vil ordningen kunne benyttes i en utstrekning som ikke er tilsiktet, for eksempel tilfelle der både skadelidte og skadevolder tilhører utenlandske tilreisende med kort opphold i Norge.

Kapittel 13 – foreldelse

Politidirektoratet er enig med utvalget i at foreldelsesreglene enten bør kobles mot foreldelseslovens regler eller straffelovens regler om foreldelse av straffansvar. Slik regelverket er i dag, der det er en kombinasjon av disse, anses reglene vanskelig tilgjengelig for brukerne samt kompliserte for forvaltningen å anvende. Når det gjelder hvilke foreldelsesregler som bør velges, ser direktoratet at det er flere gode hensyn bak utvalgets forslag om at det er de strafferettslige foreldelsesreglene som bør gjelde. Direktoratet vil imidlertid stille spørsmål ved hvordan dette harmoniserer med voldsoffererstatningslovens subsidiaritet og målet om at ordningen skal ligge tett opp mot alminnelige erstatningsrett. Det vises til at når det gjelder skadelidtes krav mot skadevolder etter skadeserstatningsloven er det foreldelseslovens regler som gjelder.

Kapittel 14 – anmeldelseplikt

Politidirektoratet viser til utvalgets vurderinger under punktet om anmeldelse og støtter utvalgets forslag om å videreføre hovedprinsippet om anmeldelseplikt. Når det gjelder spørsmålet om det bør stilles krav om at skadelidte skal medvirke til etterforskningen, mener direktoratet at gjeldene rett om at skadelidte må bistå i en viss utstrekning, bør videreføres. Politiet vil i mange tilfeller være avhengig av en viss bistand for å kunne starte etterforskning av saken.

Kapittel 15 - særlige yrkesgruppers erstatningsrettslige vern

Utvalget har stilt spørsmål ved om enkelte yrkesgrupper ikke bør ha krav på oppreisning som følge av at yrket etter sin art innebærer en økt risiko for å bli utsatt for voldshandlinger. Utvalget konkluderer med at oppreisningsinstituttet bør være tilgjengelig også for personer som jobber i slike yrker, men at terskelen for hvilke voldshandlinger som utløser oppreisning bør være noe høyere for polititjenestepersoner. Utvalget begrunner dette med at polititjenestepersoner står i en særstilling, da yrket innebærer utøvelse av makt ved bruk av tvang, og at polititjenestepersoner er særlig utdannet til å takle konfliktfylte situasjoner, og i større grad er forberedt på å bli utsatt for vold og trusler.

Politidirektoratet viser til Oslo politidistrikts uttalelse på dette punkt, der det fremholdes:

"Utvalgets forslag innebærer så vidt vi kan se en terskeløkning sammenlignet med

rettstilstanden etter Rt-2014-745, og et slikt forslag har etter politidistriktets syn mye for seg. Mindretallet i Rt-2014-745 argumenterte for at det bør utvises forsiktighet med å tilkjenne oppreisning til polititjenestepersoner. Oslo politidistrikt viser til mindretallets argumentasjon, som i det vesentlige tilsvarer vårt syn på problemstillingen, men vil særlig understreke hensynet til polititjenestepersoners tillit som vitner i straffesaker. Politidistriktet er ikke kjent med om det har vært en stor økning av oppreisningskrav i etterkant av Rt-2014-745, og har heller ikke grunnlag for å tro at en potensiell oppreisningserstatning har påvirket polititjenestepersoners vitnemål. Det avgjørende er imidlertid etter vårt syn ikke hvorvidt dette faktisk har skjedd, men at muligheten for at det kan skje er egnet til å svekke tillitten til polititjenestepersoners troverdighet, dersom disse kan ha en økonomisk egeninteresse i saksutfallet. I tillegg vil en økning av oppreisningskrav fra polititjenestepersoner kunne medføre en økt arbeidsbyrde for påtalemyndigheten og forsvarere i mange saker.

Oslo politidistrikt mener imidlertid, i likhet med utvalget, at polititjenestepersoner heller ikke skal være helt avskåret fra å kreve oppreisning. Det bør imidlertid etter vårt syn vurderes om det skal oppstilles tilleggsvilkår, for eksempel at voldshandlingen har resultert i dokumenterte fysiske eller psykiske skader av et visst omfang eller varighet, eller at handlingen bærer preg av et rent overfall eller bakholdsangrep. Avslutningsvis bør det etter vårt syn også vurderes om tilsvarende tilleggsvilkår bør oppstilles også for andre yrkesgrupper med økt voldsrisiko, som for eksempel psykiatriske sykepleiere."

Politidirektoratet slutter seg til distriktets uttalelse hva gjelder oppreisning til polititjenestepersoner.

Kapittel 19 - regress

Utvalget har foretatt en vurdering av regressinstituttets innhold og organisering. Et av hovedspørsmålene i kapittelet er i hvilke tilfeller det bør kreves regress. Utvalget mener som et utgangspunkt at staten bør kreve regress i den utstrekning skadevolders skyld rekker og at dagens regelverk bør videreføres.

Påtaleunntatelse

Politidirektoratet viser her til Politihøgskolens uttalelse. Det fremgår av denne at det er uheldig at prosessuell avgjørelsesform skal være bestemmende for om staten kan kreve regress av gjerningspersonen. Som Politihøgskolen påpeker fremstår det som uklart om det skal kreves regress i en sak som er avgjort ved en påtaleunntatelse da det er motstrid mellom uttalelser i selve drøftelsen og lovforslaget. Politidirektoratet er enig med Politihøgskolen i at det bør kreves regress også ved påtaleunntatelse. Det hitsettes fra Politihøgskolens uttalelse:

"En påtaleunntatelse kan som kjent gis på vilkår om betaling av erstatning, jf. straffeprosessloven § 69 tredje ledd som blant annet viser til straffeloven § 35. En påtaleunntatelse kan bare gis når straffeskyld anses bevist. Den siktede har adgang til å kreve påtaleunntatelsen brakt inn for retten dersom han hevder at han ikke er skyldig (straffeprosessloven § 71). Det er ikke noen avgjørende forskjell mellom en påtaleunntatelse og et vedtatt forelegg: Begge forutsetter at den siktede har akseptert straffansvaret og erstatningsansvaret, ved aksept eller stilltiende."

Bør det kreves regress for poster som ikke er underlagt domstolsbehandling?

Utvalget har delt seg i to hva gjelder synet på om dagens ordning med å kreve regress også for erstatningsposter som ikke er domstolsbehandlet, skal videreføres. Politidirektoratet viser til Politihøgskolens hørings svar der det fremgår:

"Utvalgets flertall (lederen og to andre medlemmer) foreslår som kjent at regressadgangen skal falle bort for den delen av voldsskadeerstatningen som ikke er behandlet av retten, mens mindretallet (to medlemmer) foreslår at dagens ordning med at regresskravet kan gjelde hele det utbetalte erstatningsbeløpet, opprettholdes.

Slik vi ser det, er det mindretallets forslag som her bør følges.

Til illustrasjon nevner vi at det i store og alvorlige saker kan være aktuelt å la være å behandle erstatningskrav i samband med straffesaken. Samtidig vil gjerningspersonen i en slik sak sjelden være søkegod, slik at det langt på vei vil være regresskravet som blir grunnlag for at gjerningspersonen må betale erstatning. I 22. juli-saken ble ikke de fornærmedes og etterlattes erstatningskrav pådømt i straffesaken, noe som var praktisk nødvendig i lys av det store antallet drepte og skadede. (Vi er ikke kjent med om det foreligger noen sivil dom mot gjerningspersonen i saken.) Så langt vi kan forstå, innebærer flertallets forslag at det etter de nye reglene ikke ville være adgang for staten til å kreve regress for de betydelige utbetalingene som er gjort etter ordningen med voldsskadeerstatning. Selv om den domfelte neppe vil kunne betjene gjelden, kan det virke støtende om han etter løslatelse skulle komme til penger ved arv eller på annen måte, og ikke kunne kreves for noe utenom de regresskrav som forsikringsselskaper måtte ha på ham. Selv om dette var en helt spesiell sak, er det neppe så spesielt at retten nekter å behandle hele eller deler av et erstatningskrav, for eksempel fordi beløpene på det tidspunkt ikke er tilstrekkelig avklart eller fordi saken dreier seg om flere fornærmede og er omfattende.

I tråd med vårt prinsipielle standpunkt ovenfor mener vi at rettens prosessuelle valg, som kan være godt begrunnet i hensynet til en effektiv gjennomføring av straffesaken, ikke bør være avgjørende for statens materielle regresskrav. Vi kan heller ikke se at det er avgjørende prinsipielle motforestillinger mot mindretallets forslag.

Det er forutsetningsvis rettskraftig avgjort at gjerningspersonen er skyldig i den straffbare handlingen. Det kan da vanskelig reise problemer knyttet til uskyldspresumsjonen at forvaltningen tar stilling til omfanget av erstatningskravet.

Dette støttes av at voldsskadeerstatningen er subsidiær og først blir aktuell for erstatningskrav som ikke dekkes av forsikringer mv. Dersom den skadelidte er forsikret, har ikke skadevolderen noe vern mot at forsikringsselskapet krever regress etter skadeserstatningsloven § 3-7 selv om erstatningsbeløpet ikke er tatt med i straffedommen. Dersom den skadelidte ikke er forsikret, og derfor får en større dekning etter voldsskadeerstatningsordningen, er det ingen grunn til at skadevolderen skal komme bedre ut ved at statens adgang til regress er avskåret.

Riktig nok er det en prosessuell forskjell: Forsikringsselskapet har ikke tvangsgrunnlag for sitt krav, og må eventuelt gå til sivilt søksmål for å drive inn kravet. I en slik sak kan skadevolderen til og med bestride at han er skyldig i den straffbare handling, og han kan bestride at det utbetalte beløpet er dekket av erstatningsrettslige regler. Vedtak etter voldsskadeerstatningsordningen er et såkalt særlig tvangsgrunnlag for utlegg (Se voldsoffererstatningsloven § 17 jf. tvangsfullbyrdelsesloven § 7-2, bokstav e. Regelen er foreslått opprettholdt i utkastet § 19.) Skadevolderen kan likevel sette fram enhver innvending som kunne ha vært satt fram under et søksmål (tvangsfullbyrdelsesloven § 4-2 tredje ledd). Forskjellen blir dermed i praksis ikke stor."

Politidirektoratet er enig med Politihøgskolen i at det er mindretallets forslag som her bør følges.

Konfliktråd

Utvalget går inn for at staten bare skal kunne kreve regress for det beløpet som fremgår av konfliktrådsavtalen. Politidirektoratet er enig med Politihøgskolen i at det kan være et spørsmål om denne løsningen er heldig. Som Politihøgskolen skriver:

"Alternativet for gjerningspersonen er at saken blir straffeforfulgt på annen måte. Om han er så heldig å møte en velvillig fornærmet, kan altså det samlede erstatningskravet da bli redusert. Også her vil dermed påtalemyndighetens prosessuelle valg (mellom overføring til konfliktråd etter straffeprosessloven § 71a og andre avgjørelsesformer) få avgjørende betydning for statens materielle krav på regress. Riktig nok ligger det innbakt i en gjenopprettende prosess at den skadelidte kan velge å nøye seg med mindre erstatning enn han eller hun har krav på etter alminnelig erstatningsrett. Men det er ikke gitt at den fornærmede som mottar voldsskadeerstatning fra staten, skal ha myndighet til å redusere statens regresskrav overfor skadevolderen.

Vi stiller oss tvilende til om risikoen for regress vil avskrekke mange skadevolder fra å inngå avtale i konfliktrådet. Påtalemyndigheten kan bare overføre saken dersom straffeskyld anses bevist. Hvis den siktede nekter å samtykke til overføring til konfliktrådet, eller nekter å inngå en avtale i konfliktrådet, blir saken behandlet videre på annen måte.

Som Politihøgskolen påpeker er det et vilkår for at saken ikke straffeforfølges videre av påtalemyndigheten at siktede i det vesentlige betaler den erstatningen som er fastsatt i konfliktrådsavtalen. Det beløpet som er fastsatt i avtalen, kan være satt lavt for at den siktede skal ha mulighet til å oppfylle avtalen og bli straffeforfulgt videre. Det er ikke gitt at skadevolderen av den grunn skal unngå regressansvaret. Om det skal legges vekt på gjerningspersonens rehabilitering, kan dette vurderes konkret under lovforslagets § 17 annet ledd.

For øvrig viser direktoratet til det Politihøgskolen skriver om overføring til ungdomsoppfølging etter straffeprosessloven § 71a og overføring til oppfølging i Konfliktrådet, som vi slutter oss til.

Ettergivelse av regress

Når det gjelder ettergivelse av regress stiller Politidirektoratet seg bak utvalgets forslag om at skadevolders alder bør vektlegges i større grad. Samtidig anser vi at hensynet til andre særlig sårbare grupper, som for eksempel personer med nedsatt kognitiv funksjonsevne, ikke synes tilsvarende ivaretatt. Vi mener dette gjelder gjennomgående i utredningen, men at det er særlig uheldig at det ikke er vurdert under dette punktet.

Kapittel 22 – organiseringen av ordningen

Politidirektoratet bemerker at det nå er besluttet at det skal etableres offeromsorgskontorer i hvert politidistrikt. Direktoratet har påbegynt arbeidet med etablering av slike kontorer. Vi merker oss, og støtter, anbefalingene utvalget har, og vil se hen til dette under arbeidet med etableringen av kontorene.

Særlig om saker om menneskehandel

Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel KOM tilslutter seg utvalgets vurderinger rundt at bevisvurderingen i menneskehandelssaker ofte er en utfordring. De særlige utfordringer som har vært knyttet til reell tilgang til voldsoffererstatning for ofre for menneskehandel har nettopp vært kravet om å dokumentere personskade og sannsynliggjøre at søker har vært utsatt for de straffbare forhold som omfattes av strl. §§ 257 og 258. Slike skader er krevende å dokumentere av flere årsaker. Ofre for menneskehandel har ofte ikke synlige fysiske skader. Videre har ofrene ofte begrenset tilgang til helsehjelp og psykologtjenesteneste. Tidsaspektet står også i disse sakene sentralt, idet ofre for menneskehandel ofte har vært utsatt for psykisk/fysisk vold over lang tid, men at dette på anmeldelsestidspunktet ikke lenger er enkelt å dokumentere. KOM støtter dermed utvalgets forslag til ny § 1 hvor det ikke lenger vil være krav til å dokumentere personskade ved menneskehandel (§§ 257 og 258). KOM mener at dette vil kunne medføre en styrking av de rettigheter som ofre for menneskehandel har krav på, også i hht. til Norges internasjonale forpliktelser (Palermoprotokollen og Europarådets konvensjon om tiltak mot menneskehandel). Det bemerkes for øvrig at KOM er enig i de vurderinger utvalget har knyttet til at alle tvangsmidlene som er omfattet av strl §§ 257 og 258, bør gi grunnlag for voldsoffererstatning.

Avslutningsvis gjør vi oppmerksom på at Høyesterett avsa dom 8. desember 2016 som kan være av interesse for høringsforlaget. Saken reiste spørsmål ved om de fornærmede hadde krav på tilbakebetaling av inntektene de hadde hatt fra prostitusjon, og som urettmessig var fratatt dem. Høyesterett kom til at mottakerne pliktet å restituere pengene til de fornærmede, og at medvirkeren var erstatningsansvarlig for de samme beløpene. De fornærmede ble videre tilkjent oppreisning. Dommen har særlig betydning for spørsmålet om restitusjon og erstatningsansvar for inntekter vunnet ved menneskehandel. Dommen har uttalelser om forholdet til "reproberte" rettsforhold og rettslig vern for kravene som saken gjaldt. Høyesterett tar i dommen ikke stilling til det generelle spørsmålet om erstatningsrettslig vern for prostitusjonsinntekter.

Avslutning

Politidirektoratet viser avslutningsvis til høring av 19. desember 2017 fra Justis- og beredskapsdepartementet om skjerpet straff for flere lovbrudd og styrket vern av fornærmede ved lovbrudd begått i felleskap. Direktoratet stiller spørsmål ved hvordan en tilføyelse i skadeserstatningsloven § 3-5 om å fastsette oppreisningserstatningen særskilt for hver av de ansvarlige, uten tilsvarende bestemmelse i voldsoffererstatningsloven, harmoniserer med uttalelsene i nærværende utredning om at voldsoffererstatningsordningen skal ligge nært opp til alminnelig erstatningsrett, samt likebehandlingsprinsipper. Slik Politidirektoratet forstår forslaget, vil en skadelidt som har vært utsatt for en handling begått av flere i felleskap, kunne få en høyere oppreisningserstatning dersom det er fellende dom i saken, enn der det er ukjente skadevoldere, og voldsoffermyndighetene kommer til at det skal tilkjennes oppreisning.

Med hilsen

Kristine Langkaas
seksjonssjef

Tone Grova Oppedal
seniorrådgiver

Vedlegg:
Oslo politidistrikts uttalelse 1.11.16
Politihøgskolens uttalelse 03.02.17

Politidirektoratet
Postboks 8051 Dep
0031 OSLO

OSLO POLICE DISTRICT

Deres referanse:

201604295

Vår referanse:

201610219-4 008

Sted, Dato

Oslo, 08.02.2017

HØRINGSSVAR - VOLDSOFFERERSTATNINGSUTVALGETS UTREDNING NOU 2016: 9 RETTFERDIG OG FORUTSIGBAR - VOLDSKADEERSTATNING

Det vises til oversendelse av hørings sak med frist for svar til Politidirektoratet 10. februar 2017. Det fremgår at utredningen er "et samlet oversyn og en prinsipiell og lovteknisk gjennomgang av voldsoffererstatningen", idet dagens regelverk er "unødig komplisert og vanskelig tilgjengelig for både skadelidte og voldsoffererstatningsmyndighetene".

Oslo politidistrikt har noen kommentarer til høringsforslaget.

11.6.1 Voldshandlinger i Norge

Utvalget anbefaler at skadelidte bør holdes økonomisk skadesløs så lenge den straffbare voldshandlingen har funnet sted på norsk territorium, uavhengig av skadelidtes tilknytning til Norge.

Oslo politidistrikt er i utgangspunktet enig i at skadelidtes nasjonalitet eller bostedsland ikke bør være av avgjørende betydning for om vedkommende kan tilkjennes voldsoffererstatning. Vi mener likevel det burde vurderes om det bør oppstilles et vilkår om at minst én av partene har en tilknytning til Norge av en viss varighet. Det fremstår etter vårt syn ikke helt uproblematisk at norske fellesskapsmidler skal brukes til å dekke voldsoffererstatning til utenlandske borgere, for voldshandlinger begått av andre utenlandske borgere, dersom begge parter bare oppholder seg midlertidig i Norge. Særlig gjelder dette dersom både skadevolder og skadelidte tilhører samme gruppe tilreisende. Eksempler på slike grupper kan være utenlandske turister på gruppereise, fly- eller skipsmannskaper fra utenlandske fartøy, utenlandske soldater på militærøvelse i Norge, utenlandske idrettsupportere på internasjonale idrettsarrangementer i Norge, eller andre grupper av utenlandske borgere som opptre i grupper, og hvor voldshandlingen finner sted mellom to personer innad i denne gruppen.

11.6.2.2 Utenlandske voldsoffererstatningsordninger

Utvalget anbefaler at voldsoffererstatningsordningen også skal omfatte handlinger begått i utlandet, og begrunner dette blant annet med at det å anmelde seksuelle overgrep i enkelte land både kan være vanskelig og er forbundet med en risiko for at skadelidte selv kan bli ansvarliggjort.

Oslo politidistrikt

91 Strategisk Stab
Post: Postboks 8101 Dep, 0032 OSLO
Besøk: Grønlandsleiret 44, 0190 OSLO

Tlf: 22 66 90 50
Faks: 22 66 87 01
E-post:

Org. nr.: 961398142
Giro: 7694.05.08319
www.politi.no

Oslo politidistrikt mener en slik løsning har gode grunner for seg, og er enig i at anmeldelse av seksuelle overgrep i enkelte land, herunder land med en stor andel norske turister og transittpassasjerer, kan være risikabelt. Vi mener likevel at anmeldelseskravet ikke bør fravikes, heller ikke for slike situasjoner. For å få krav om voldsoffererstatning for voldshandlinger begått i utlandet behandlet etter den norske ordningen, bør det oppstilles et vilkår om at voldshandlingen anmeldes til norsk politi uten ugrunnet opphold etter hjemkomst til Norge, dersom den ikke er anmeldt i utlandet. Dette for å redusere potensialet for misbruk av ordningen, ved å øke terskelen for å sende inn en uriktig søknad.

15.3.3 Særlige yrkesgruppers erstatningsrettslige vern

Utvalget har anbefalt at oppreisningsinstituttet bør være tilgjengelig også for personer som jobber i yrker med noe økt risiko for å bli utsatt for voldshandlinger, men at terskelen for hvilke voldshandlinger som utløser oppreisning bør være noe høyere for polititjenestepersoner. Utvalget begrunner dette med at polititjenestepersoner står i en særstilling, da yrket innebærer utøvelse av makt ved bruk av tvang, og at polititjenestepersoner er særlig utdannet til å takle konfliktfylte situasjoner, og i større grad er forberedt på å bli utsatt for vold og trusler.

Utvalgets forslag innebærer så vidt vi kan se en terskeløkning sammenlignet med rettstilstanden etter Rt-2014-745, og et slikt forslag har etter politidistriktets syn mye for seg. Mindretallet i Rt-2014-745 argumenterte for at det bør utvises forsiktighet med å tilkjenne oppreisning til polititjenestepersoner. Oslo politidistrikt viser til mindretallets argumentasjon, som i det vesentlige tilsvarer vårt syn på problemstillingen, men vil særlig understreke hensynet til polititjenestepersoners tillit som vitner i straffesaker. Politidistriktet er ikke kjent med om det har vært en stor økning av oppreisningskrav i etterkant av Rt-2014-745, og har heller ikke grunnlag for å tro at en potensiell oppreisningserstatning har påvirket polititjenestepersoners vitnemål. Det avgjørende er imidlertid etter vårt syn ikke hvorvidt dette faktisk har skjedd, men at muligheten for at det kan skje er egnet til å svekke tillitten til polititjenestepersoners troverdighet, dersom disse kan ha en økonomisk egeninteresse i saksutfallet. I tillegg vil en økning av oppreisningskrav fra polititjenestepersoner kunne medføre en økt arbeidsbyrde for påtalemyndigheten og forsvarere i mange saker.

Oslo politidistrikt mener imidlertid, i likhet med utvalget, at polititjenestepersoner heller ikke skal være helt avskåret fra å kreve oppreisning. Det bør imidlertid etter vårt syn vurderes om det skal oppstilles tilleggsvilkår, for eksempel at voldshandlingen har resultert i dokumenterte fysiske eller psykiske skader av et visst omfang eller varighet, eller at handlingen bærer preg av et rent overfall eller bakholdsangrep. Avslutningsvis bør det etter vårt syn også vurderes om tilsvarende tilleggsvilkår bør oppstilles også for andre yrkesgrupper med økt voldsrisiko, som for eksempel psykiatriske sykepleiere.

Med vennlig hilsen

Sveinung Sponheim
visepolitimester

Saksbehandler: Lars Chr. Hoff/RB

Politidirektoratet
Postboks 8051 Dep
0031 OSLO

NORWEGIAN POLICE UNIVERSITY COLLEGE

Deres referanse:

Vår referanse:
2016/02113-3 008

Sted, Dato
Oslo, 03.02.2017

HØRINGSSVAR - VOLDSOFFERERSTATNINGSUTVALGETS UTREDNING NOU 2016: 9 RETTFERDIG OG FORUTSIGBAR - VOLDSKADEERSTATNING

Det vises til e-post fra Justis- og beredskapsdepartementet 2. november 2016 vedlagt høringsnotat datert 1. november s.å. ifm at NOU 2016: Rettferdig og forutsigbar ble sendt på høring med frist 1. mars. Politidirektoratet ber i e-post 29. desember s.å. om at Politihøgskolens høringsuttalelse sendes via dem med frist 10. mars.

Politihøgskolen har gjennomgått voldsoffererstatningsutvalgets utredning. Utvalget har foretatt en gjennomgang av voldsoffererstatningsordningen, og har identifisert områder hvor ordningen kan forbedres. På bakgrunn av dette foreslår utvalget en ny lov om voldsskadeerstatning. Politihøgskolen redegjør i det følgende for våre merknader til forslaget.

1. Regress

Utvalgets mandat var å «gjennomgå reglene om regress og ettergivelse med sikte på å styrke gjerningspersonens ansvar for egne handlinger» (NOU s. 15).

Regressordningen har som prinsipielt utgangspunkt at gjerningspersonen om mulig skal dekke erstatningskravet. Ordningen kan også begrunnes praktisk: Jo dyrere voldsskadeerstatningsordningen er, jo større er risikoen for at den kan bli redusert, eller at man ikke kan utvide den ytterligere selv om det skulle være ønskelig. En fungerende regressordning vil redusere de netto utgiftene ved ordningen. Det kan indirekte være til fordel for ofrene.

På den annen side kan hensynet til gjerningspersonens rehabilitering tale for å lempe på regressansvaret når dette er nødvendig for å lette tilpassingen til det ordinære samfunnslivet etter at straffen er gjennomført. Vi antar derfor at det er grunn til å legge vekt på at gjerningspersonen viser tegn til å skaffe seg arbeid eller utdanning etter straffegjennomføringen. Om det skal ha betydning for nedsetting av regressansvaret som sådan, eller ved at det inngås nedbetalingsavtaler som er mulige for gjerningspersonen å betjene, må vurderes konkret. Her kan hensynet til at gjerningspersonen skal stå ansvarlig for sine handlinger og hensynet til at en gjerningsperson må antas å ha redusert risiko for å begå

POLITIHØGSKOLEN

Pb.5027 Majorstuen, 0301 Oslo
Slemdalsveien 5
Tlf: 23 19 99 00 /Faks: 23 19 99 01
Org. nr: 974 761 017 / Giro: 7694.05.08335
www.phs.no /postmottak@phs.no

Avdeling Bodø

Pb. 6004, 8002 Bodø
Universitetsalleen 1
Tlf: 23 19 99 00
Faks: 75 58 80 30

Utdanningssenter Kongsvinger

Pb. 100, 2201 Kongsvinger
Motjernsvegen
Tlf: 23 19 99 00
Faks: 62 82 59 50

Justissektorens kurs- og øvingssenter Avdeling Stavern

Pb. 204, 3291 Stavern
Fredriksvern Verft
Tlf: 23 19 99 00
Faks: 33 20 61 00

ny kriminalitet hvis han innlemmes i det ordinære arbeidslivet, stå i et visst spenn.

Det er etter vårt syn uansett uheldig om *prosessuell avgjørelsesform* skal være bestemmende for om staten i det hele tatt skal ha materiell adgang til å reise regresskrav mot gjerningspersonen. Valget av beslutningsform sier ingen ting om hvor rimelig det er at gjerningspersonen skal betale regress.

Påtaleunntatelse

I utredningen heter det i sammendraget (s. 19):

«Det bør fortsatt kreves regress i saker hvor det foreligger fellende dom, forelegg eller påtaleunntatelse. Det samme gjelder saker hvor det foreligger frifinnende dom for straff, men dom for erstatning. Utvalgets flertall mener imidlertid at statens adgang til å kreve regress bør innsnevres på enkelte andre områder, sammenlignet med gjeldende praksis. For det første bør det ikke kreves regress for krav som ikke er underlagt domsbehandling, eller som er vedtatt ved forelegg. For det andre bør det ved saker hvor erstatningsutbetalingen har grunnlag i en konfliktrådsavtale, ikke kreves regress for annet enn det som fremgår av avtalen. Utvalgets mindretall mener at regress også kan kreves der domstolen ikke har behandlet alle tapsposter.»

I utvalgets hoveddrøftelse fremgår det imidlertid at man ønsker å videreføre gjeldende praksis med at en påtaleunntatelse gir grunnlag for å kreve regress (NOU s. 149).

I lovutkastet § 17 fjerde ledd heter det derimot (NOU s. 184):

«Regress kan kun kreves for erstatningskrav som er fastsatt ved dom, forelegg eller konfliktrådsavtale.»

Det er uklart om utvalget mener å foreslå at en sak som er avgjort ved en påtaleunntatelse skal gi grunnlag for regresskrav.

En påtaleunntatelse kan som kjent gis på vilkår om betaling av erstatning, jf. straffeprosessloven § 69 tredje ledd som blant annet viser til straffeloven § 35. En påtaleunntatelse kan bare gis når straffeskyld anses bevist. Den siktede har adgang til å kreve påtaleunntatelsen brakt inn for retten dersom han hevder at han ikke er skyldig (straffeprosessloven § 71). Det er ikke noen avgjørende forskjell mellom en påtaleunntatelse og et vedtatt forelegg: Begge forutsetter at den siktede har akseptert straffansvaret og erstatningsansvaret, ved aksept eller stilltiende.

Politihogskolen mener derfor at gode grunner taler for at en påtaleunntatelse bør gi grunnlag for regressansvar, som nå.

Bør det kreves regress for poster som ikke er underlagt domsbehandling?

Utgangspunktet for regressansvaret er at gjerningspersonen ikke bør stilles bedre ved utbetaling av voldsskadeerstatning enn om han var dømt til erstatning for handlingen.

Etter straffeprosessloven § 428 siste ledd kan retten nekte et krav fulgt i straffesaken «dersom det åpenbart er mest hensiktsmessig å behandle kravet i sivilprosessens former».

Dette begrenser likevel ikke den skadelidtes adgang til å kreve voldsskadeerstatning etter utkastet § 5. Om retten finner grunn til å nekte et erstatningskrav tatt med i straffesaken, sier intet om hvor rimelig det er at gjerningspersonen skal slippe å betale erstatning.

Utvalgets flertall (lederen og to andre medlemmer) foreslår som kjent at regressadgangen skal falle bort for den delen av voldsskadeerstatningen som ikke er behandlet av retten, mens mindretallet (to medlemmer) foreslår at dagens ordning med at regresskravet kan gjelde hele det utbetalte erstatningskravet, opprettholdes.

Slik vi ser det, er det mindretallets forslag som her bør følges.

Til illustrasjon nevner vi at det i store og alvorlige saker kan være aktuelt å la være å behandle erstatningskrav i samband med straffesaken. Samtidig vil gjerningspersonen i en slik sak sjelden være søkegod, slik at det langt på vei vil være regresskravet som blir grunnlag for at gjerningspersonen må betale erstatning. I 22. juli-saken ble ikke de fornærmedes og etterlattes erstatningskrav pådømt i straffesaken, noe som var praktisk nødvendig i lys av det store antallet drepte og skadede. (Vi er ikke kjent med om det foreligger noen sivil dom mot gjerningspersonen i saken.) Så langt vi kan forstå, innebærer flertallets forslag at det etter de nye reglene ikke ville være adgang for staten til å kreve regress for de betydelige utbetalingene som er gjort etter ordningen med voldsskadeerstatning. Selv om den domfelte neppe vil kunne betjene gjelden, kan det virke støtende om han etter løslatelse skulle komme til penger ved arv eller på annen måte, og ikke kunne kreves for noe utenom de regresskrav som forsikringsselskaper måtte ha på ham. Selv om dette var en helt spesiell sak, er det neppe så spesielt at retten nekter å behandle hele eller deler av et erstatningskrav, for eksempel fordi beløpene på det tidspunkt ikke er tilstrekkelig avklart eller fordi saken dreier seg om flere fornærmede og er omfattende.

I tråd med vårt prinsipielle standpunkt ovenfor mener vi at rettens prosessuelle valg, som kan være godt begrunnet i hensynet til en effektiv gjennomføring av straffesaken, ikke bør være avgjørende for statens materielle regresskrav. Vi kan heller ikke se at det er avgjørende prinsipielle motforestillinger mot mindretallets forslag.

Det er forutsetningsvis rettskraftig avgjort at gjerningspersonen er skyldig i den straffbare handlingen. Det kan da vanskelig reise problemer knyttet til uskyldspresumsjonen at forvaltningen tar stilling til *omfanget* av erstatningskravet.

Dette støttes av at voldsskadeerstatningen er subsidiær og først blir aktuell for erstatningskrav som ikke dekkes av forsikringer mv. Dersom den skadelidte er forsikret, har ikke skadevolderen noe vern mot at forsikringsselskapet krever regress etter skadeserstatningsloven § 3-7 selv om erstatningsbeløpet ikke er tatt med i straffedommen. Dersom den skadelidte ikke er forsikret, og derfor får en større dekning etter voldsskadeerstatningsordningen, er det ingen grunn til at skadevolderen skal komme bedre ut ved at statens adgang til regress er avskåret.

Riktig nok er det en prosessuell forskjell: Forsikringsselskapet har ikke tvangsgrunnlag for sitt krav, og må eventuelt gå til sivil søksmål for å drive inn kravet. I en slik sak kan skadevolderen til og med bestride at han er skyldig i den straffbare handling, og han kan

bestride at det utbetalte beløpet er dekket av erstatningsrettslige regler.

Vedtak etter voldsskadeerstatningsordningen er et såkalt særlig tvangsgrunnlag for utlegg (Se voldsoffererstatningsloven § 17 jf. tvangfullbyrdelsesloven § 7-2, bokstav e. Regelen er foreslått opprettholdt i utkastet § 19.) Skadevolderen kan likevel sette fram enhver innvending som kunne ha vært satt fram under et søksmål (tvangfullbyrdelsesloven § 4-2 tredje ledd). Forskjellen blir dermed i praksis ikke stor.

Politihøgskolen anbefaler derfor at mindretallets forslag følges på dette punktet.

Konfliktråd

Saker som overføres til megling etter straffeprosessloven § 71a første ledd

Ved konfliktrådsloven 2014 ble det gjort en endring i tidligere forvaltningspraksis. Konfliktrådsloven § 17 siste ledd lyder:

«En avtale i konfliktrådet avskjærer verken fornærmedes rett til å søke om erstatning etter voldsoffererstatningsloven eller statens rett til å søke regress fra skadevolderen.»

Utvalget går derimot inn for at staten bare skal ha adgang til å kreve regress for det beløpet som fremgår av avtalen i konfliktrådet. Begrunnelsen er at ordningen kan føre til at skadevolderen vegrer seg for å inngå avtale i konfliktrådet, og at avtalene skal ha en gjenopprettende effekt (NOU s. 151).

Det er nok så at en begrensning i regressretten vil være en fordel for skadevolderen, i hvert fall når den skadelidte likevel kan kreve voldsskadeerstatning. Kanskje kan det også for den skadelidte være lettere å kreve voldsskadeerstatning hvis han vet at den skadelidte ikke behøver å hefte for beløpet.

Likevel er det et spørsmål om den foreslåtte løsningen er heldig.

Alternativet for gjerningspersonen er at saken blir straffeforfulgt på annen måte. Om han er så heldig å møte en velvillig fornærmet, kan altså det samlede erstatningskravet da bli redusert. Også her vil dermed påtalemyndighetens prosessuelle valg (mellom overføring til konfliktråd etter straffeprosessloven § 71a og andre avgjørelsesformer) få avgjørende betydning for statens materielle krav på regress. Riktig nok ligger det innbakt i en gjenopprettende prosess at den skadelidte kan velge å nøye seg med mindre erstatning enn han eller hun har krav på etter alminnelig erstatningsrett. Men det er ikke gitt at den fornærmede som mottar voldsskadeerstatning fra staten, skal ha myndighet til å redusere statens regresskrav overfor skadevolderen.

Vi stiller oss tvilende til om risikoen for regress vil avskrekke mange skadevoldere fra å inngå avtale i konfliktrådet. Påtalemyndigheten kan bare overføre saken dersom straffeskyld anses bevist. Hvis den siktede nekter å samtykke til overføring til konfliktrådet, eller nekter å inngå en avtale i konfliktrådet, blir saken behandlet videre på annen måte.

Også her vil det være en tilfeldig fordel for skadevolderen om den skadelidte ikke er forsikret,

siden forsikringssselskapets regressrett ikke begrenses av hvilket beløp som er fastsatt i avtalen i konfliktrådet.

Det er et vilkår for at saken ikke skal straffeforfølges videre av påtalemyndigheten at den siktede i det vesentlige betaler den erstatningen til den fornærmede som er fastsatt i konfliktrådsavtalen (konfliktrådsloven § 21 annet ledd). Det beløpet som fastsettes i avtalen i konfliktrådet, kan være satt lavt for at den siktede skal ha mulighet til å oppfylle avtalen og ikke bli straffeforfulgt videre. Det er ikke gitt at skadevolderen av den grunn skal unngå regressansvaret.

Det vil antagelig i en del saker behandlet i konfliktrådet være gode grunner til å redusere regresskravet, for eksempel hensynet til gjerningspersonens rehabilitering. Men det bør løses ved en konkret vurdering etter utkastet § 17 annet ledd.

PolitiHøgskolen foreslår at bestemmelsen suppleres med at det skal legges vekt på at gjerningspersonen har gjort opp for seg i konfliktrådet, for eksempel slik: «Det skal legges vekt på at skadevolderen har gjennomført en gjenopprettende prosess i konfliktrådet.»

For ordens skyld nevner vi at dersom departementet velger å følge utvalgets forslag, må det også foreslås endring i konfliktrådsloven § 17 siste ledd.

Overføring til ungdomsoppfølging etter straffeprosessloven § 71a

Slik utvalgets lovutkast er formulert, ville en sak som blir overført til ungdomsoppfølging etter straffeprosessloven § 71a annet ledd, ikke gi grunnlag for regress. Det gjelder selv om man skulle fastsette at erstatning fastsatt i en påtaleunntatelse gir grunnlag for regress. Overføring til ungdomsoppfølging er en særskilt avgjørelsesform, ikke en påtaleunntatelse.

Saker som overføres til ungdomsoppfølging, vil normalt være mer alvorlige enn saker som overføres til meglings i konfliktrådet etter straffeprosessloven § 71a første ledd. Saken behandles i konfliktrådet ved at det fastsettes en ungdomsplan. Det kan fastsettes at gjerningspersonen skal yte en ikke-økonomisk kompensasjon (konfliktrådsloven § 25 første ledd bokstav a). Selve erstatningskravet mot gjerningspersonen avklares imidlertid ved at påtalemyndigheten kan sette som vilkår at den siktede «yter slik erstatning og oppreisning som den fornærmede eller andre skadelidte har rett til og gjør krav på, og som påtalemyndigheten mener den siktede har evne til å betale» (straffeprosessloven § 71a siste ledd).

Heller ikke her kan vi se at det er rimelig at påtalemyndighetens prosessuelle valg skal avskjære statens krav på regress, selv om det bør tjene til gjerningspersonens gunst at han har gjennomført en gjenopprettende prosess.

For øvrig vil en sak om ungdomsoppfølging noen ganger bli avgjort med påtaleunntatelse etter straffeprosessloven § 69, noen ganger ved overføring etter straffeprosessloven § 71a. Hvis man fastsetter at en påtaleunntatelse kan gi grunnlag for regress, er det liten grunn til å ha forskjellige regler avhengig av hvilken paragraf påtalemyndigheten velger å hjemle overføringen i.

PolitiHøgskolen mener at det bør vurderes om overføring til ungdomsoppfølging bør gi

grunnlag for regress på samme måte som for andre positive påtaleavgjørelser.

Overføring til oppfølging i konfliktrådet (straffeprosessloven § 71a første ledd)

Mens ungdomsoppfølging er en reaksjon reservert for lovbrytere som var under 18 år på gjerningstidspunktet, kan oppfølging i konfliktrådet besluttes overfor lovbrytere som var fylt 18 år. Ordningen er regulert i konfliktrådsloven § 36. Etter vårt syn bør det også her fastsettes at statens regresskrav ikke avskjæres.

Utilregneliges erstatningsansvar

Barn kan i utgangspunktet ilegges erstatningsansvar selv om de er under 15 år, jf. skadeserstatningsloven § 1-1. Også sinnssyke kan ilegges erstatningsansvar, jf. skadeserstatningsloven § 1-3. Dette er ikke helt upraktisk; se om sinnssyke Rt. 2005 s. 104 og Rt. 2010 s. 1203. Når først samfunnet har tatt det standpunkt at barn og sinnssyke kan pålegges erstatningsplikt, synes det mest naturlig at voldsskadeerstatning som påløper i en sak der gjerningspersonen var utilregnelig, i utgangspunktet kan gi grunnlag for regress. I så fall må § 17 utformes slik at også en påtalemessig henleggelse etter straffeloven § 20 kan gi grunnlag for regress.

Særlig om regress for utbetaling etter uaktsomme handlinger

Ovenfor har vi tatt det standpunkt at det normalt ikke bør være en tilfeldig fordel for gjerningspersonen om den skadelidte er forsikret eller ei. Det bør gjelde også til hans gunst: I utkastet § 1 foreslår utvalget at blant annet skade som følge av bestemmelsene i straffeloven § 280 og § 281 (uaktsom forvoldelse av betydelig skade på kropp eller helse, eller av død) skal gi rett til voldsskadeerstatning og dermed kunne utløse regressansvar for skadevolderen. Vi er ikke uenige i at den skadelidte eller de etterlatte har behov for voldsskadeerstatning i slike saker.

Men når det gjelder regressansvaret, nevner vi at skadeserstatningsloven § 3-7 begrenser et forsikringsselskaps regresskrav ved personskade til å gjelde *forsettlig* skadeforvoldelse. Dersom den fornærmede får utbetalt forsikring etter en uaktsom skade, synes altså skadevolderen ikke å måtte betale regress til forsikringsselskapet. Vi har ikke hatt anledning til dyptpløyende analyser av erstatningsretten her, men nevner dette spørsmålet til overveielse. Hvis vi har forstått erstatningsretten riktig, kan det tale for at statens regressrett ikke bør gå lengre enn det forsikringsselskapets regressrett ville gjøre. Det er lite rimelig at skadevolderens økonomiske fremtid skal avhenge av om den skadelidte er forsikret eller ei.

Oppsummering – regress

Etter vårt syn bør ikke påtalemyndighetens eller rettens prosessuelle valg i en straffesak få avgjørende betydning for statens adgang til å kreve regress. Det gjelder både hvilke avgjørelser som er truffet, og om erstatningskravets omfang er fastsatt i den avgjørelsen som fastslår straffeskylden. Det vil riktig nok kreve mer arbeid for voldsskadeerstatningsmyndighetene å vurdere saker konkret, men man må ta hensyn til ordningens legitimitet. Skjønnstemaet kan gjøres enklere ved at det for eksempel fastsettes at det skal legges vekt på at gjerningspersonen har gjennomført en gjenopprettende prosess, som foreslått ovenfor.

Som en følge av Politihøgskolens prinsipielle syn foreslår vi at man ikke lister opp de prosessuelle avgjørelsestypene som kan gi grunnlag for regress, men heller fastslår at det er

tilstrekkelig at gjerningspersonens straffeskyld er fastsatt av påtalemyndigheten eller retten. Spørsmålet om hjemmel for regress for uaktsomme handlinger bør vurderes i den videre lovgivningsprosessen.

Det er imidlertid viktig at den siktede får tydelig informasjon om at det å vedta et forelegg, samtykke til behandling i konfliktrådet eller unnlate å bringe en påtaleunnlatelse inn for retten kan få konsekvenser for erstatningsansvaret, herunder om statens adgang til å kreve regress for utbetalt erstatning.

2. Enkelte andre merknader til utkastet

Utkastet § 1

Utvalgets utkast er bygget opp slik at lovteksten bare nevner enkelte straffebud og ellers viser til oppregningen i skadeserstatningsloven § 3-3. Vi nevner at straffeloven § 271 (kroppskrenkelse) er nevnt i utkastet § 1 første ledd, men også er med i oppregningen i skadeserstatningsloven § 3-3.

Det synes ikke å være fullstendig sammenheng mellom premisser og konklusjon. I utredningen heter det at ikke alle straffebud som er regnet opp i skadeserstatningsloven § 3-3 bør gi grunnlag for voldsskadeerstatning (NOU s. 77):

«Straffbare handlinger som bør falle utenfor:

- § 222 Uriktig anklage
- § 268 første ledd Uberettiget adgang
- § 262 Brudd på ekteskapsloven»

Politihøgskolen kan imidlertid ikke se at utkastet § 1 første ledd gjør noe unntak for disse bestemmelsene.

Utvalget nevner i en merknad at overtredelse av straffeloven § 266 a (alvorlig personforfølgelse) bør inntas i oppregningen i § 1, og det er vi enig i. (Bestemmelsen er ikke inntatt i oppregningen i skadeserstatningsloven § 3-3.)

Vi nevner også at *vold og trusler mot offentlig tjenestemann* (straffeloven § 155) riktig nok teknisk sett kan pådømmes i konkurrans med de alminnelige straffebudene mot vold og trusler, men det er ikke vårt inntrykk at dette er vanlig. Det samme må antas å gjelde for *trusler eller vold mot særskilt utsatte yrkesgrupper* (straffeloven § 265 og § 286). Disse reglene er gitt fordi samfunnet har sett behov for et særlig vern for disse yrkesgruppene når de utfører sin tjeneste. Det kan ikke være meningen at de skal komme dårligere ut etter lov om voldsskadeerstatning enn om saken var pådømt etter de alminnelige reglene om vold og trusler. Vi foreslår derfor at disse bestemmelsene blir tatt med i oppregningen.

Utkastet § 15 annet ledd

Det heter i siste punktum at lederen og varalederen skal ha «juridisk embetseksamen». Etter at denne er erstattet av «mastergrad i rettsvitenskap» ved universitetene, bør bestemmelsen

lyde «juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap», som det heter i for eksempel domstolloven § 54 og straffeprosessloven § 56.

Med hilsen

Nina Skarpenes
Rektor/Sjef Politihøgskolen

Jorunn Lindholt
Seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Saksbehandler:
Førsteamanuensis Morten Holmboe, telefon: 23 19 99 72